

معرفی کتاب / فقه مدیریت شهری (جلد اول، مقدمات و کلیات)

وسائل - مدیریت شهری در راستای انجام وظایف خود، ملزم به انجام کنش ها و واکنش هایی نسبت به رفتار شهروندان است. این رفتارها گاه به صورت عملی و گاه به صورت جعل قانون و سیاست گذاری صورت می پذیرد.

به گزارش خبرنگار وسائل، کتاب هفت جلدی فقه مدیریت شهری که به همت جمعی از نویسندگان (مصطفی دری، علی شریفی، مسعود بُنّدار، سید اباذر علوی گنابادی، محمد مهدی عمادی، غلامرضا حلوانی، محمد رضا ملایی، علیرضا اسدی، یاشار صدری، عبدالله حیدری، رجبعلی فهیمی، حمید ایزانلو، محمد رجایی گیلانی) در سال 1394 و با همکاری مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، به رشته تحریر در آمده است.

جلد اول این کتاب به مقدمات و کلیات و سایر مجلدات به سایر ماموریت های شهرداری پرداخته است. فصل هایی که در هر جلد آن به آنها پرداخته شده، به قرار ذیل هستند:

- 1- مقدمات و کلیات: مشتمل بر مقالاتی است که به ادله پر کاربرد و مبانی فقه مدیریت شهری می پردازند.
 - 2- مدیریت عمومی: در این جلد، به مقالات و مسائلی که در رابطه با مسائل عمومی مدیریت مانند رانت و رانت خواری مطرح هستند، می پردازند.
 - 3- مدیریت شهری: مشتمل بر مقالات و پاسخ های تفصیلی به پرسش هایی است که به مسائل عمومی شهر می پردازند.
 - 4- عمران و شهر سازی و حمل و نقل و ترافیک: مشتمل بر مقالات و پاسخ های تفصیلی به سوالاتی که به مسائل اختصاصی این دو بخش می پردازند. مسائلی نظیر عوارض ساختمان و تغییر کاربری و توسعه، معماری مساجد و علایم ترافیکی از این قبیل هستند.
 - 5- خدمات شهری: مسائلی از قبیل سد معبر، دستفروشی، جمع آوری و مالکیت زباله ها، ریختن فاضلاب در سطح شهر و... از جمله مطالب این بخش محسوب می شوند.
 - 6- فرهنگی - اجتماعی: مسائل مرتبط با حوزه زنان، تبلیغات شهری، برگزاری مراسمات، مددجویان و کمک های عمومی از این جمله محسوب می شوند.
- همچنین در پایان هر مجلد، استفتائاتی پیوست شده است که برای عموم علاقمندان بسیار راهگشا می باشد.

مقدمه

اگر مدیریت، به درختی تشبیه شود که دارای شاخه های گوناگونی مانند مدیریت صنعتی، مدیریت مالی و ... است، یکی از شاخه های جدید این درخت، مدیریت شهری محسوب می شود.

البته بدیهی است که مشخصات و ساختار نهادهای قانونی اداره کننده شهر، از کشوری به کشور دیگر تفاوت دارد و هر جامعه ای، با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود تعریف یا تلقی ویژه ای از مدیریت شهری دارد.

وظایف کنونی مدیریت شهری (صرف نظر از تنوع و اختلاف در نظام های اجتماعی و سیاسی گوناگون)، تنها محدود به مواردی از قبیل برنامه ریزی، خدمات رسانی، مدیریت فرهنگ محلی، انجام پروژه های عمرانی و ... نمی شود بلکه جهت دهی فعالیت های شهری و ترسیم چشم انداز شهر در راستای دست یابی به توسعه پایدار، از جمله مهمترین وظایف مدیران شهری به شمار می رود.

در مجموع کتاب های فقه مدیریت شهری، بخش های مقالات و پاسخ های تفصیلی به مسائل و استفتائات، علاوه بر نرم افزار منعکس شده اند که در جلد نخست این کتاب به مباحث کلی و مقدماتی مدیریت شهری می پردازد.

مباحثی که عمومیت آن ها مانع از اندراجشان تحت بخشی خاص از بخش های مدیریت شهری می شود این مباحث عمومی، گاه از مبادی و مقدمات ورود به مباحث مدیریت شهری هستند و گاه در زمره ادله پر کار بردی محسوب می شوند که در مسائل مختلف فقه مدیریت شهری به کار می روند.

بخش اول: مبانی و کلیات

در این بخش به مبادی و مقدمات فقه مدیریت شهری پرداخته شده است، لکن نه به صورت کامل، بلکه تنها به دو موضوع مهم مقدماتی در قالب دو مقاله پرداخته است.

در موضوع اول، تعارض مصلحت و اخلاق در امور حکومتی است؛ امری که تمام کارگزاران حکومت، چه در حوزه مدیریت شهری و چه در سایر عرصه های حکومتی بارها با آن مواجه شده و هر یک، روش های مختلفی را برای برون رفت از این محذور برگزیده اند.

در این مقاله، از این نکته سخن گفته می شود که آیا اساساً بین اخلاق و مصلحت، تعارض وجود دارد و در فرض وجود تعارض، در مقام علم، کدام یک را باید بر دیگری ترجیح داد؟

مقاله دوم اما به نحوه سیاست گذاری بر مبنای فقه اسلامی می پردازد. مدیریت شهری به سان بسیاری از حوزه های مدیریتی کشور، علاوه بر اجرای قوانین، به سیاست گذاری در حوزه فعالیت خود نیز می پردازد.

تلاش برای انطباق سیاست ها و قوانین حکومتی بر فقه اسلامی اما این پرسش را به میان می آورد که با توجه به اختلاف فتاوی فقهی در مسائل مختلف، مراد از «فقه اسلامی»، کدام یک از این فتاوا است؟ فتوای مشهور فقها؟ فتوای فقیه حاکم؟ فتوای حداکثری (مطابق با احتیاط) و یا نظریه حداقلی؟ این مقاله، پس از ذکر مقدمات، سعی دارد تا به این پرسش پاسخ دهد.

بخش دوم: ادله پر کاربرد

در این بخش، به برخی از ادله های پر تکرار که در مسائل متعددی مورد استفاده قرار می گیرند به صورت تفصیلی و در قالب چند مقاله پرداخته شده است.

در این مقالات، ابتدا هر دلیل به لحاظ ماهیت و دلیل حجیت، بررسی شده و سپس برخی از کاربردهای آن در حل مسائل فقه مدیریت شهری ذکر شده است. حرمت اعانه بر اثم، محدوده حرمت ظلم، حجیت شرعی قوانین حکومتی، حرمت ایذاء مومن و حرمت اضرار به نفس و غیر، از جمله ادله ای هستند که به صورت تفصیلی بدان ها پرداخته شده است.